

Mankala

Mankala dala jméno celé skupině deskových her rozšířených po celé Africe, Blízkém a Středním východu a jihovýchodní Asii. Pravidla těchto her jsou podobná – jen se liší na první pohled provedení hracích desek.

Podle archeologů a etnografů má mankala kořeny ve starém Egyptě – odtud se dále rozšířila snad v důsledku námořních plaveb Egyptů a později dále na východ a severovýchod. Evropa se s tímto typem deskových her seznámila až v 19. a 20. století.

Protože mluvíme o deskové hře, je základní potřebou pro její hraní hrací deska. Na rozdíl od řady jiných deskových her zde nevystačíme v nejjednodušším provedení s nakreslením hracího plánu na papír. Vyhledal jsem nejméně náročné řešení, které není náročné na materiál, nástroje ani na čas ani vynaložené finanční prostředky.

Hrací desku tvoří obvykle silnější prkno s vydlabanými důlky. Abyste si hru mohli vyzkoušet, aniž byste vynaložili spoustu práce, objevil jsem na internetu jednoduché řešení z odpadového materiálu. Pokud se vám hra zalíbí, můžete si časem vyrobit hrací desku vypracovanější nebo si ji koupit. (Pro hledání se vám může hodit informace, že přepis je někdy „mancala“ nebo „mangala“).

Hrací deska je uspořádaná podle následujícího obrázku¹.

Je na ní 12 důlků (6 před každým hráčem) a po stranách dva větší důlky - „pokladnice“, do nichž hráč (pokladníci má po pravé ruce) shromažďuje své zisky.

Začneme tedy tím obtížnějším – výrobou hrací desky. Na pokusné provedení vystačíme s materiálem, který vidíte na obrázku. Na dalším jsem shromáždil potřebné nářadí.

Jak vidíte, není toho mnoho. Lepidlo může být jakékoli vhodné na lepení papíru. Pokud nemáte doma příložený úhelník, při troše trpělivosti vystačíte i s trojúhelníkem používaným ve škole. Kromě toho ještě budete potřebovat pérové svěrky, které pro tuto jednoduchou práci můžete úspěšně nahradit kolíčky na prádlo.

¹ Na krabici vidíte další název, kterým bývá hra často označovaná - kalaha

Herna (upcyklace)

V zahraničním zdroji na internetu byla práce ještě jednodušší. Nápad patrně pochází ze země, kde je zvykem prodávat vajíčka balená po tuctech a krabička od vajec má tudíž potřebných 2 x 6 jamek a stačí připojit „pokladnice“.

U nás je nejobvyklejší balení po deseti, takže budeme muset trochu víc řezat a lepit a kombinovat díly ze dvou krabiček.

Pomocí lepidla sestavíme konečnou podobu hrací desky, kterou vidíte na dalším obrázku, zajistíte svěrkami (či kolíčky na prádlo) a necháte pořádně zaschnout.

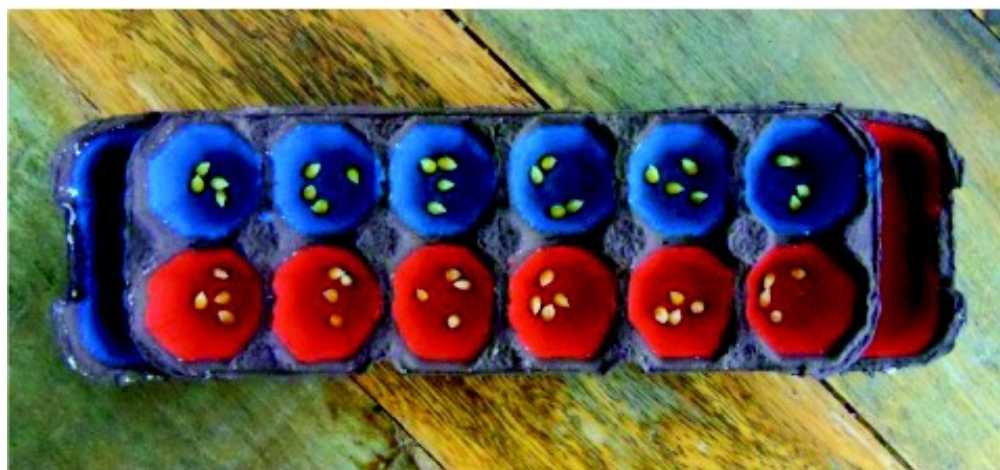
Herna (upcyklace)

Další obrázek ukazuje dokončenou hrací desku.

Ještě si musíme pořídit hrací kameny (potřebujeme jich 48) a jsou všechny stejné. Mohou to být kuličky, korálky, knoflíky, kamínky, ale nejspíše získáme fazole.

Na následujícím obrázku je hrací deska s počátečním rozmístěním hracích kamenů. Autor desku ještě trochu vylepšil, důlky i pokladnice hráčů jsou odlišené barevně.

Když už máme všechno připraveno, zbývá jen popsat pravidla a hru vyzkoušet. Cílem hry je získat víc kamenů než soupeř.

Hráči sedí proti sobě, hrací desku mezi sebou tak, aby každý měl před sebou řadu jamek a svou pokladnici bude mít po pravé ruce.

Kdo začne, určíme losem.

Na počátku hry jsou v každé jamce čtyři kameny. Hráči se v tazích pravidelně střídají.

Hráč na tahu vybere na své straně obsah jedné jamky a začne je rozdělovat proti směru hodinových ručiček. Do každé jamky vloží jeden kámen, žádnou nesmí vynechat. Poté totéž udělá soupeř.

Kdo vybere kameny z jamky na pravém okraji své řady, vkládá je na soupeřově straně desky v předepsaném směru. Totéž platí pro hráče, který došel při rozdělování kamenů na konec své řady a ještě mu v ruce zůstávají nerozdělené kameny.

Když je v jedné z jamek 12 kamenů a majitel této jamky je na řadě, musí vybrat právě tuto jamku a rozdělit je. Při tomto rozdělování obejde všechny jamky, ale když se z druhé strany vrátí

Herna (upcyklace)

zpátky k jamce, z níž kameny vybral, nesmí tam žádný vložit, přeskočí ji a poslední kámen dá do sousední jamky ve směru rozdělování.

Když hráč při rozdělování kamenů vloží poslední na soupeřově straně do jamky, kde byly dva nebo jen jeden kámen (nyní jsou tam tedy dva nebo tři), vybere obsah této jamky a ponechá si jej jako trofej. Potom se podívá do sousední jamky proti směru rozdělování, a jestliže tam jsou také dva nebo tři kameny, může si je vzít. Navíc může opět přezkoumat obsah další jamky proti směru rozdělování a případně z něj vzít dva či tři kameny. Může takto pokračovat po celé řadě soupeřových jamek, pokud je splněna podmínka o dvou nebo třech kamenů v jamce.

Jestliže má někdo možnost vzít svému soupeři kameny ze všech jamek na jeho straně, nesmí vybrat všechny jamky a musí protivníkovi ponechat v jedné jamce kameny, aby mohl pokračovat ve hře.

Někdy hráči zbývají kameny v jediné jamce, poslední na pravém křídle jeho řady, a je jich tam šest nebo méně, což znamená, že všechny rozdělí do jamek na soupeřově straně a jeho vlastní jamky zůstanou prázdné. Jeho soupeř musí v příštím tahu provést rozdělování tak, aby aspoň jeden kámen přišel do jamky na druhé straně a umožnil tak protivníkovi pokračovat ve hře.

Hra končí, když některý z hráčů nemůže provést tah, protože nemá ve své řadě jediný kámen. Dobrovolné ukončení hry je možné tehdy, když zbývá v jamkách tak málo kamenů, že hra ztrácí na zajímavosti nebo je další získávání kamenů už téměř nemožné. Musí se na něm shodnout oba hráči.

Vítězem se stává hráč, který zabral v průběhu hry víc kamenů.

Tahle hra (jak už jsem se zmínil v úvodu) je rozšířená na obrovském území, takže není divu, že vznikla celá řada variant, které jsou známé pod různými názvy, např kalha, wari apod.

Princip hry je u všech variant téměř stejný, hry se liší hlavně uspořádáním hrací desky (počtem důlků) a samozřejmě i počtem hracích kamenů. Hrací desky bývají jednoduché i náročně rezbářsky zpracované.

Pokud se vám mankala zalíbí a hrací deska z krabiček od vajíček vás přestane uspokojovat, zkuste si vyrobit nějakou trvanlivější. Inspiraci „jak na to“ najdete na následujících obrázcích:

Herna (upcyklace)

Pro ty, kteří se rozhodnou vyrobit se hrací desku ze dřeva malá rada. Výroba z masivního prkna vyžaduje buď řezbářská dláta nebo svrchní frézku a vhodné frézy. Snazší cesta je vyrobit hrací desku ze dvou vrstev – ta spodní bude prkénko bez otvorů a do vrchní vyřežete otvory, které se po slepení obou vrstev přemění v jamky a „pokladnice“. Nadšení (a vybavení) řezbáři mohou naopak své hrací desky vylepšit o ornamentální výzdobu. Inspiraci opět hledejte na internetu či v odborné literatuře,

Komu se do výroby nechce, může se podívat na internet, třeba na adresu:

<https://obchod.hryahlavolamy.cz/klasicke-drevene-hry.html>

a hru si koupit.

Čfk

Literatura:

Arnold Peter ed.: The Complete Book of Indoor Games, London, New York, Sydney, Toronto 1982

Zapletal, Miloš: Pokladnice her, Praha 1968

Zapletal, Miloš: Špalíček her, Praha 1988

Zapletal, Miloš: Velká kniha deskových her, Praha 1991